

Мельнікова О.М.
Кавтиш О.П.,
канд. економ. наук, доцент
Національний технічний університет України «КПІ»

Пріоритети розвитку інноваційної системи України

PRIORITIES OF THE INNOVATION SYSTEM OF UKRAINE

В цій статті досліджені пріоритетні напрями розвитку інноваційної системи України. Розвиток глобальної економічної системи відбувається під впливом науково-технічного та технологічного прогресу, який характеризується посиленням інноваційної активності і необхідністю пошуків напрямків її поліпшення. Основними категоріями розвитку інноваційних систем виступають інновація та інноваційна інфраструктура. Інновація являє собою комплекс заходів, спрямованих на розробку і впровадження нових досягнень, технологій, форм і методів управління в різних сферах суспільного життя з метою їх оптимізації. Інноваційна інфраструктура - це сукупність суб'єктів господарювання будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності. Світовий досвід становлення технологічного ринку в США, Японії, Швеції, Тайваню показує, що основним елементом державної політики в розвинених країнах є програми сталого розвитку та створення технокополісів і технопаркових структур як інноваційних центрів. Формування і функціонування національних інноваційних систем розвинених країн має свої особливості. По-перше, держава відіграє в цьому процесі активну роль, а становлення інноваційної системи стимулює перехід від прямого управління до індикативного. По-друге, розвиток технологій, насамперед інформаційних та телекомунікаційних мереж, сприяють створенню мережевих структур, в основі управління якими лежать синергетичні принципи.

Сучасний етап розвитку національної економіки потребує посилення державного впливу на розвиток інноваційного потенціалу на всіх рівнях функціонування вітчизняної економіки за рахунок збільшення фінансування та сприяти розвитку малих і середніх інноваційних підприємств.

В этой статье исследованы приоритетные направления развития инновационной системы Украины. Развитие глобальной экономической системы происходит под влиянием научно - технического и технологического прогресса, который характеризуется усилением инновационной активности и необходимостью поисков направлений ее улучшения. Основными категориями развития инновационных систем выступают инновация и инновационная инфраструктура. Инновация представляет собой комплекс мероприятий, направленных на разработку и внедрение новых достижений, технологий, форм и методов управления в различных сферах общественной жизни с целью их оптимизации. Инновационная инфраструктура - это совокупность субъектов хозяйствования любой формы собственности, предоставляющих услуги по обеспечению инновационной деятельности. Мировой опыт становления технологического рынка в США, Японии, Швеции, Тайваня показывает, что основным элементом государственной политики в развитых странах есть программы устойчивого развития и создания технокополісів и технопарковых структур как инновационных центров. Формирование и функционирования национальных инновационных систем развитых стран имеет свои особенности. Во-первых, государство играет в этом процессе активную роль, а становление инновационной системы стимулирует переход от прямого управления к индикативного. Во-вторых, развитие технологий, прежде всего информационных и телекоммуникационных сетей, способствуют созданию сетевых структур, в основе управления которыми лежат синергетические принципы.

Современный этап развития национальной экономики требует усиления

... [1].

... [4].

в них обумовлена соціально- економічною природою малого підприємництва, оскільки дозволяє забезпечити його довгостроковий розвиток. Так, в Італії великі підприємства зацікавлені в розвитку бізнес-інкубаторів, оскільки дають їм можливість звільнитися від зайвої робочої сили завдяки відділенню нових фірм і переходу в них частини співробітників. З іншого боку, вони отримують доступ до нових технологій, які розробляються безпосередньо в бізнес-інкубаторі. В Італії та інших розвинених ринкових країнах великий бізнес розглядає сектор малого підприємництва як свого партнера, якому властива особлива динаміка розвитку і швидка реакція на зміни ринку. Досвід розвитку аналогічних структур у Фінляндії підтверджує, що бізнес-інкубатори є ефективним інструментом створення нових фірм і робочих місць, а також засобом розширення співпраці між підприємствами та навчальними закладами.

У Швеції функціонують внутрішні інкубатори, створювані великими

підприємствами з метою стимулювання нових ідей, інновацій, а також розробки і впровадження внутрішніх бізнес-проектів. Це сприяє розвитку духу підприємництва серед працівників і підвищує рівень внутрішньої інноваційної діяльності та конкурентоспроможності. Окремі проекти можуть реалізовуватися в рамках великого підприємства, однак більшість фірм відокремлюються від нього, особливо в тих випадках, коли бізнес-проект не пов'язаний з основним напрямком його діяльності. Така взаємодія малих і великих підприємств дає можливість ефективно поєднати підприємницьку чутливість і динамічну реакцію малих фірм з менеджментом, комерційними і технічними навичками, а також потужностями великих підприємств, що відкриває нові можливості для ефективного розвитку. Таким чином, досвід розвинених країн свідчить, що прискорення соціально-економічного розвитку найбільш ефективно відбувається в результаті реалізації інноваційної моделі. Тому створення національної інноваційної системи розглядається як одна із стратегічних завдань держав, які динамічно розвиваються. Інноваційна система формується під впливом великої кількості факторів, у тому числі території, наявності природних і трудових ресурсів, особливостей історичного розвитку інститутів держави і форм підприємницької діяльності [1].

Формування і функціонування національних інноваційних систем розвинених країн має свої особливості. По-перше, держава відіграє в цьому процесі активну роль, а становлення інноваційної системи стимулює перехід від прямого управління до індикативного. По-друге, розвиток технологій, насамперед інформаційних та телекомунікаційних мереж, сприяють створенню мережевих структур, в основі управління якими лежать синергетичні принципи. Серед позитивних наслідків функціонування і розвитку національних інноваційних систем слід відмітити прискорення інноваційних процесів, подолання історично зумовленої ізоляції науки як самодостатньої сфери діяльності, перехід від лінійних методів створення інноваційної продукції до нелінійних і т.д.

Україна володіє передумовами для створення ефективної національної інноваційної системи. Серед них необхідно виділити наступні: значний інтелектуальний потенціал інноваційного розвитку; нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності, наявність окремих необхідних елементів інноваційної інфраструктури; поступова реалізація низки інноваційних та інвестиційних проектів. При цьому стан інноваційної діяльності в Україні характеризується недостатніми обсягами реалізації інноваційної продукції; низьким рівнем інноваційної активності промислових підприємств та підприємницької активності в інноваційній сфері малого та середнього бізнесу, який є найбільш масовою, динамічною і гнучкою формою організації підприємств, двигуном економічного зростання в економічно розвинених країнах світу. На жаль, в Україні малий інноваційний бізнес не виконує цієї функції (тільки 6 % малих і 16% середніх промислових підприємств в Україні можна назвати інноваційно-активними [2]).

Інтеграція України в глобальний економічний простір вимагає

реалізації ефективної моделі інноваційного розвитку. Сучасний економічний розвиток України, її інтеграція в європейський простір залежить не тільки від адаптації економічної, бюджетно-податкової, грошово-кредитної політики до тенденцій інформаційно-індустріального суспільства, а й домінування таких важливих факторів, як високі технології, наукоємність виробництва, людський капітал. Першочерговим завданням державної політики є формування інноваційної моделі економіки на всіх рівнях - національному, регіональному, локальному. При формуванні нової моделі національної інноваційної системи одну з ключових ролей відіграє інноваційна інфраструктура, яка забезпечує горизонтальні і вертикальні зв'язки між суб'єктами інноваційної діяльності. Важлива роль у розвитку ринку інноваційних послуг належить державі. Сьогодні, маючи достатньо високий науково-технологічний потенціал, Україна недостатньо використовує його в національних інтересах. Найбільшою проблемою є те, що більшість розробок, виконаних вітчизняними вченими, не мають практичного застосування. Це призводить до фактичної ізоляції наукових установ від підприємництва, а, отже, унеможлиблює розвиток інноваційного процесу за рахунок ринкових важелів, оскільки інноваційна діяльність виявляється в значній мірі поза ринком.

Для формування національної інноваційної системи України, перш за все, важливо мати ефективну нормативно-правову базу регулювання інноваційної діяльності, створювати сприятливі умови для залучення зовнішніх джерел фінансування інноваційних розробок. На законодавчому рівні інноваційна діяльність України визначена «Концепцією розвитку національної інноваційної системи України», Законом України «Про інноваційну діяльність», Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та ін [5].

Основними причинами такого рівня розвитку інновацій в Україні є неможливість накопичення окремими суб'єктами господарювання коштів, необхідних для здійснення масштабних інновацій, недостатність орієнтації діяльності інституціональної, фінансової та банківської систем на підтримку інноваційного розвитку вітчизняної економіки; обмежений обсяг фінансування наукової діяльності з державного бюджету.

Крім того, негативний вплив на розвиток інноваційної системи України має недосконалість інституційно-правових механізмів для забезпечення формування ефективної системи органів публічного управління, яка б здійснювала регулюючий вплив на суб'єктів інноваційної діяльності, створювала стимули для інвестування в інновації; відсутність повного комплексу необхідних інституційних умов для розвитку інноваційної інфраструктури (технопарків, технополісів, високотехнологічних інноваційних підприємств, венчурних фондів, центрів трансферу технологій та ін) [3].

Висновок. Головними орієнтирами стратегії стимулювання інноваційної діяльності в Україні повинні стати проведення заходів національного та регіонального рівня, які сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу,

забезпечення зростання капіталу національної економіки на новій технологічній основі, зміна технологічної та відтворювальної структури капітальних вкладень, визначення системи пріоритетів державної підтримки інноваційної діяльності шляхом розробки і прийняття закону про державні наукових і науково-технічних програмах, створення умов для залучення додаткових фінансових ресурсів, у тому числі іноземних інвестицій, шляхом створення банку інноваційних проектів на базі Державного фонду фундаментальних досліджень, державної інноваційної компанії та т. д.

Враховуючи вище сказане, формування вітчизняної інноваційної системи має не тільки забезпечити становлення економіки, заснованої на знаннях, а й сприяти участі України у світовому інноваційному просторі в якості рівноправного партнера. Сучасний етап розвитку національної економіки потребує посилення державного впливу на розвиток інноваційного потенціалу на всіх рівнях функціонування вітчизняної економіки за рахунок збільшення фінансування та сприяти розвитку малих і середніх інноваційних підприємств, створити політику структурних перетворень, при якій основні зусилля держави будуть спрямовані на зміну економічної структури господарського механізму.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Для формування національної інноваційної системи України, перш за все, важливо мати ефективну нормативно-правову базу регулювання інноваційної діяльності, створювати сприятливі умови для залучення зовнішніх джерел фінансування інноваційних розробок. На законодавчому рівні інноваційна діяльність України визначена «Концепцією розвитку національної інноваційної системи України», Законом України «Про інноваційну діяльність», Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та ін.

Наукова новизна цього дослідження полягає в тому, що для відновлення сталого зростання нашої економіки необхідно розробка та застосування ряду заходів, спрямованих на: проведення заходів національного та регіонального рівня, які сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу, забезпечення зростання капіталу національної економіки на новій технологічній основі, зміна технологічної та відтворювальної структури капітальних вкладень, визначення системи пріоритетів державної підтримки інноваційної діяльності шляхом розробки і прийняття закону про державні наукових і науково-технічних програмах, створення умов для залучення додаткових фінансових ресурсів.

Перспектива подальших досліджень. Напрямки подальших досліджень будуть зосереджені на дослідженні деяких питань інноваційної політики, розробка і впровадження нових досягнень, технологій, форм і методів управління в різних сферах суспільного життя з метою їх оптимізації. Створення суб'єктів господарювання будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності.

Література:

1. Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: [Монографія.] / Гаман М.В. - К.: Вікторія, 2004.
2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Донцова Л.В. Інноваційна діяльність: стан, необхідність державної підтримки, податкове стимулювання // Менеджмент в Україні і за кордоном / Донцова Л.В. - №3. - 2003. - С. 14-18.
4. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: [Монографія] / Денисенко М.П., Михайлова Л. І., Грищенко І.М., Гречан А. П. та ін.; За ред. д.е.н., проф., акад. М.П. Денисенка, д.е.н., проф. Л. І. Михайлової. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. - 1050 с.
5. Концепція розвитку інноваційної системи України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/680-2012-p>.